

INDIVIDUAL TA'LIMNING O'QUVCHILAR ORASIDA AHAMIYATI

Adhamova M.A.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Boshlang'ich ta'lim fakulteti,

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda ingliz tili yo'nalishi

22/1- guruh talabasi

adhamovamohizoda@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etib kelayotgan sifatli ta'limni tashkil etish, ta'lim sifatli tashkil etilishi uchun zarur muhitni yaratishda individual ta'lim mexanizmini yaratish haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *kouching, diagnostika, SOFT SKILLS, 4K ko'nikmasi, tadqiqotchi talaba, standart-uslubchi talaba, nofaol talaba.*

Annotation. *This article talks about the organization of quality education, which is gaining importance today, and the creation of an individual education mechanism in creating the necessary environment for the quality organization of education.*

Key words: *coaching, diagnostics, SOFT SKILLS, 4K skills, research student, standard-style student, inactive student.*

O'zbekiston ta'limi tarixida individual ta'lim shakli keng qo'llanib kelingan. Uning samarasi, ayniqsa, amaliy san'at, hunarmandchilikda ustoz-shogird ta'limi tarzida namoyon bo'lgan. Mashhur xalq ustalari Toshpo'lat Arslonqulov, Usta Shirin Murodov, Qodirjon Xaydarov, Mahmud Usmonov, Hamro Rahimovlar shu tarzda ta'lim olganlar individual ta'limda bola ruhiyatining individual xususiyatlarini, fan sohalari va kasb egallashga bo'lgan tabiiy moyilliklarini to'liq e'tiborga olish imkoniyati ta'minlanadi.

Individual ta'lim - o'qituvchining o'quvchiga pedagogik ta'sirini amalga oshiruvchi o'quv mashg'ulotlari shakllaridan biri. O'qituvchining o'quvchi bilan sinf jamoasidan tashqarida olib boriladigan faoliyati tushuniladi individual ta'lim shakllarining eng qadimiysi bo'lib, u qadimiy davr va o'rta yerlarda keng qo'llanilgan.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratish maqsadid oliy ta'lim muassasida mavjud kafedralarda diagnostikalash-shaxsni tashxislash laboratoriyalari tashkil etilishi lozim. Bu laboratoriyalarda zamonaviy shaxsni shakllantirish va tarbiyalash maqsadida quyidagi diagnostikalar olib boriladi.

Kuzatish;

Suhbat;

Kouching;

Yo'naltirish.

Shu o'rinda, Kouching atamasiga to'xtaladigan bo'lsak, Kouching – rivojlanish bo'yicha maslahat. An'anaviy maslahat va koucherlik o'rtasidagi farq shundaki, koucherlik kasbiy faoliyatni shaxsiy qo'llab-quvvatlashga qaratilgan faol ta'lim

shaklidir. Ushbu uslubning asosi interaktiv muloqot, munozara (savol-javob), bu erda tarbiyachi maslahat va tavsiyalar olmaydi, faqat koucher unga bergan savollariga javob beradi va tarbiyachi o‘z muammolarini hal qilish uchun zaxira va yo‘llarni topadi.

“Kouching” metodikasi: maqsadni va unga erishishning optimal yo‘llarini aniqlaydi, talabning mustaqilligi va javobgarligini oshiradi, o‘z faoliyatidan qoniqa olish, samarali hamkorlikning yangi yo‘llarini toppish, qiyin holatlarda muhim yechimni tez topish, individual maqsadlarni ta’lim muassasasi maqsadlari bilan moslashtirish, o‘z hayot tarzini boyitish, yangi imkoniyatlarni ochish, hayotni yangi produktiv shaxsiy munosabatlar bilan boyitish va boshqalarga yordam beradi.

[1] Kouching - inglizchadan tarjima qilinganda “Mashq qildirmoq” so‘zini anglatadi. Ta’limda esa, pedagog bilan talabning samarali faoliyatiga imkoniyat yaratuvchi uzluksiz jarayonni nazarda tutadi. Kouching - bu muhim o‘quv maqsadiga erishish uchun talabaga individual konsultatsiya berish, uning ichki potensialini ochish, zarur qobiliyat va ko‘nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish, natija olish uchun ilg‘or strategiyalarni o‘zlashtirishdir. Kouching maqsadi – nimagadir o‘qitish emas, balki talabning zarur bilim va tajribani egallashi uchun o‘zini- o‘zi o‘qitishga sharoit yaratishdir. Bu metodika kasbiy va shaxsiy o‘sishi uchun talabalarning o‘z oldiga qo‘ygan vazifalar va o‘zgarishlarga ehtiyojlarini anglash, imkoniyatlarini kengaytirish uchun mo‘ljallangan. U ta’limda, shuningdek, biznesda, shaxslararo munosabatda, oilada, jismoniy sog‘lom bo‘lish kabi hayotning turli sohalarida rejalarini amalga oshirishga yo‘naltirilgan.

[2] Oliy ta’lim muassasida mavjud kafedralar qoshida faoliyat olib borayotgan shaxsni tashxislash laboratoriyalarida diagnostika natijasida talabning kompetentligi, ya’ni qobiliyatlari aniqlanadi. Bunda talabalar 3 guruhga bo‘linadi:

1. Tadqiqotchi talaba
2. Standart-uslubchi talaba
3. Nofaol talaba

Tadqiqotchi talaba kreativ, kritik, kommunikativ, korporativ va tushuntiruvchi kabi xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak. Bu ko‘nikmalar xalqaro mezonlar hamda SOFT SKILLS asosida shakllangan bo‘lib “4K” nomi bilan atalmoqda. “4K” bu kreativ-ijodkor, kritik-tanqidchi, kommunikativ-muloqotga kirishuvchi, korporativ-jamoa bilan ishlay oluvchi hisoblanadi. Tadqiqotchi talaba bu “4K” ko‘nikmasini o‘zida jamlagan bo‘lishi, tushunishi hamda boshqalarga ham tushuntiruvchi funksiyalarini bajarishi kerak.

Standart-uslubchi talaba o‘rganuvchi, o‘zlashtiruvchi va bajaruvchi xususiyatlarga ega bo‘lishi lozim.

Nofaol talaba esa tinglovchi, takrorlovchi, ko‘chiruvchi hamda ergashuvchi xususiyatlarga ega bo‘ladi.

Nofaol talaba bilan ishlash diagnostikasi amalga oshirilishi natijasida dastavval talabning qiziqishi, qobiliyati va bilish darajasi o‘rganiladi va shu orqali qo‘shimcha

kasb-hunarga jalb qilinadi. Nofaol talaba “Talaba talabaga ustoz, talaba talabaga shogird” tamoyili asosida tadqiqotchi talabaga birlashtiriladi. Diagnostika davomida standart uslubchi darajasiga o‘tadi.

Standart-uslubchi talaba bilan ishlash quyidagicha olib boriladi. Har bir fan va ixtisosliklar bo‘yicha kafedralar qoshida “Maktab laboratoriyalari” tashkil etilishi ta’lim oluvchilarga erkin va sifatli tarzda maktabda amaliyot olib borishiga hamda erta pedagogic faoliyatga kirishish imkonini beradi. Fan va ta’lim hamda ishlab chiqarish integratsiyasi bo‘yicha 4+2 loyihasi asosida talabalar maktablarda amaliyot olib borishadi. Amaliyot jarayonida passiv kuzatuvchilikdan yordamchi o‘qituvchi darajasiga sifatida pedagogik faoliyatga kirishadi. Standart-uslubchi talabani kuzatish natijasida unga yo‘naltiruvchi sohalarni qiziqishi va qobiliyati hamda bilish darajasiga ko‘ra, o‘z mutaxassilgiga yaqin bo‘lgan ixtisosliklarni smart, mobil, gibrid ta’limi asosida o‘qib o‘rganishi natijasida talaba kelajakda qo‘sh mutaxassislikka ega bo‘lish takliflari ishlab chiqildi. Masalan, uslubchi, boshqaruvchi, muhandis pedagog, psixolog, tarbiyachi kabi.

Tadqiqotchi talaba bilan individual ishlash mexanizmi quyidagicha olib boriladi. Ta’lim jarayonida an’anaviy usulda ma’ruza, seminar hamda amaliy darslar olib boriladi. Biz ma’ruza darslarni shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish maqsadida debat-ma’ruza va debat-seminar shaklida bo‘lishini taklif qilmoqchimiz. Debat ma’ruzada ta’lim beruvchi bilan ta’lim oluvchi darsga yangi o‘rganiladigan mavzuni o‘rganib, shaxsiy xulosalari bilan keladi hamda o‘rganiladigan mavzu doirasida fikrlarni muhokamasi asosida dars tashkil etiladi. Bunda talaba tushuntiruvchi, o‘qituvchi esa tahlil qiluvchi, baholovchi vazifasida faoliyat olib boradi ya’ni teskari ta’lim metodi ishlaydi. Debat-seminar darslarida esa talabaga qo‘shimcha mutaxassislik fanlari o‘rgatiladi. Qo‘shimcha fanlar sifatida quyidagi bugungi kunda dolzarb hisoblanadigan fanlarni beryapmiz:

1. Psixologiya

2. San’at

3. Mantiq

4. Time management

5. CLIL

6. Mnemonika

Bu fanlar talabalarni yanada fikrlash qobiliyatini o‘shida va shaxsiy rivojlanishida zarur hisoblanadi. Masalan, talaba psixologik hamda mantiqiy fikrlari, turli muommolarni san’at orqali shakllantirib unda yaratuvchanlik ya’ni novatorlik malakasini rivojlantirish mumkin. “Time menejmenti” ya’ni vaqtni boshqarish bugungi kunda, nafaqat talaba uchun balki pedagog uchun muhim va ahamiyatlidir.

CLIL (content and language integrated learning) texnologiyalari orqali talaba xorijiy tillarni qanday qilib oson va qulay tarzda

Tadqiqotchi talaba bevosita birinchi bosqichligidanoq ilmiy faoliyatga jalb qilinadi va ilmiy rahbar tayinlanadi. Professor-o'qituvchi o'zi faoliyat olib borayotgan kafedrada ilmiy faoliyatini maqsadli va tizimli o'rganish texnologiyalarini o'rganadi. Yuqoridagi barcha sohalarni eslab qolish uchun talabada super xotira darslari ya'ni mnemonika kerak. Yuqoridagi fanlarni o'zlashtirishi natijasida talabada qo'shimcha mutaxassislik paydo bo'ladi. Masalan, Maktabgacha ta'lim+logoped + ingliz tili+ psixologiya yoki bo'lmasa boshlang'ich ta'lim+ psixologiya+logopediya + ingliz tili kabi. tarzda olib borishi, ilmiy tadqiqotlar olib borayotgan ilmiy laboratoriyasi hamda ilmiy rahbarning o'z ilmiy maktabiga doktorant, magistrilar bilan bir qatorda talabani ham jalb etishi kerak. Shu orqali talaba bevosita ilmiy muhokama va seminarlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu orqali maqsadli ish olib boriladi hamda talabaning bakalavr darajasidan boshlab ilmiy tasavvur shakllanadi.

Boshqa talabalarga nisbatan harakatchan, izlanuvchan, sinchkov va uquvli bo'lgan talabada tadqiqotchi talaba bilan ishlash natijasida unda XXI asr ko'nikmalari moderator, motivator, mentor, lingvistlik ko'nikmasi shakllanadi.

XULOSA

Ushbu jarayonda o'z oldiga kasbiy va shaxsiy o'sish, shaxsiy kompetentsiyani oshirish vazifasini qo'ygan tarbichilarga individual yordam ko'rsatiladi. Kouching texnologiyasi tarbiyachilarni ijtimoiy tashabbuskor, faol, kretiv, o'z fikrini erkin bayon eta olishlari uchun asosiy dasturi amal bo'la oladi deb hisoblaymiz. Shunday ekan zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimiga ushbu texnologiyani jadallik bilan olib kirib, amaliyotga qo'llash ta'lim sifatini oshirishga samarali xissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yakimanskaya I.S. Zamonaviy maktabda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim. - M.: Sentyabr, 2000 yil. – 112 b.
2. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X22000683>
3. Tuychieva, I. I. (2018). Mechanisms Ensuring Children's Thought Activity Development at Preschool Education Process. Eastern European Scientific Journal.
4. Umurqulov, Z. (2021). Metaphor is an Important Means of Perception of The Universe. International journal of multidisciplinary research and analysis, 1418-1421.
5. Jabborova, O. M., & To'Rayeva, G. T. Q. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sifatli o'zlashtirishida leksikografiya imkoniyatlaridan foydalanish. *Academic research in educational sciences*, 5(CSPU Conference 1), 287-290.
6. To'Rayeva, G. T. Q. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy masalalar yechish ko'nikmasini shakllantirish metodikasi. *Academic research in educational sciences*, 5(NUU Conference 1), 432-437.
7. Guzal, R. (2024). Prospects for Distance Education. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 2(2), 105-108.

8. Абдукаюмова, Н. (2023). Boshlang'ich ta'limda o'quvchilar ijodiy faoliyatini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari. *Общество и инновации*, 4(5/S), 24-28.
9. Orifova, O. J. (2023). Boshlang'ich sinflarda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etishda axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'рни. *PSIXOLOGIYA*, 1(4), 233-239.
10. Asadovna, I. Z., & Qizi, O. O. J. (2023). Ekskursiya darslarida integrativ yondashuv asosida amaliy ishlarni tashkil etish. *Journal of marketing, business and management*, 1(10), 14-21.
11. Ismatova, Z. A.; Orifova, O. J. (2022). Boshlang'ich ta'lim tabiiy fanlar darsligidagi o'simlik organlari mavzusini o'qitish metodikasi. *Konferensiya*, 1(1), 344-345.